

Nr 53.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1949/50, i vad avser ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

Statens allmänna fastighetsfond.

1:o) Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universitetet i Uppsala m. m. Kungl. Maj:tt har i propositionen nr 1 beträffande kapitalbudgeten (bilaga 29, punkt 1, s. 1 och 2 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1949) föreslagit riksdagen att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *Holmbäck* väckt motion (I: 21), vari hemställt, att riksdagen ville till nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna m. m. vid universitetet i Uppsala för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag om 2 000 000 kronor.

Under denna rubrik anvisades för uppgörande av fullständiga ritningar för och påbörjande av *dels* nybyggnad för kemiska institutionen jämte analyslaboratorium, *dels ock* nybyggnad för biokemiska institutionen jämte cyklotronlaboratorium för budgetåret 1947/48 ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor. Såsom av 1947 års statsverksproposition (bilagan 29, kapitalbudgeten, punkten 1) framgår, beräknades de totala byggnadskostnaderna till sammanlagt 4 500 000 kronor. Genom beslut den 6 juni 1947 uppdrog Kungl. Maj:tt åt byggnadsstyrelsen att i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen i nämnda proposition anført ombesörja utförandet av byggnadsföretaget. För innevarande budgetår har till ifrågavarande ändamål anvisats ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

Matematisk-naturvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet har gjort framställning om anvisande för nästa budgetår av ett anslag av 3 000 000 kronor för byggnadsföretagets fullföljande. Denna framställning har tillstyrkts av *det större akademiska konsistoriet i Uppsala och kanslern för rikets universitet*.

Byggnadsstyrelsen har anført, att uppförandet av byggnaderna för cyklotronlaboratoriet samt entrépartiet för institutionsbyggnaden påbörjats un-

der december 1947. Byggnadsstyrelsen beräknade, att, därest byggnadstillstånd erhöles för övriga byggnadsarbeten under våren 1949, arbetena komme att bedrivas i sådan takt, att — utöver redan anvisade medel — ett belopp av 2 000 000 kronor borde stå till förfogande under nästkommande budgetår. Den hösten 1946 beräknade totalkostnaden av 4 500 000 kronor torde, såsom styrelsen tidigare framhållit, med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar komma att överskridas. Arbetena hade emellertid ännu icke fortskridit så långt, att de slutliga kostnaderna kunde överblickas.

Departementschefen har med hänsyn till läget på byggnadsmarknaden ansett till fyllest, att för nästa budgetår anvisas ytterligare 500 000 kronor.

I *motionen I: 21* har anförts bland annat följande.

På initiativ av naturvetenskapliga forskningskommittén har utarbetats förslag till dels nybyggnad för kemiska institutionen i Uppsala jämte analyslaboratorium, dels nybyggnad för biokemiska institutionen jämte cyklotronlaboratorium. Byggnaderna skola utföras i anslutning till existerande kemiska institutioner och med dessa bilda ett sammanhängande byggnadskomplex, där vissa utrymmen, t. ex. verkstaden, skola utnyttjas gemensamt. Kostnaden har beräknats till 4 500 000 kronor men torde enligt byggnadsstyrelsen med hänsyn till inträffade kostnadsstegringar komma att överskridas. I olika etapper ha beviljats sammanlagt 1 500 000 kronor, varav hittills ca 700 000 tagits i anspråk, huvudsakligen för cyklotronlaboratoriet. Byggnadsstyrelsen har för nästkommande budgetår föreslagit ett belopp av 2 000 000 kronor medan statsverkspropositionen, åberopande läget på byggnadsmarknaden, endast föreslår ett anslag på 500 000 kronor.

Detta skulle innebära att på sin höjd den ena av tillbyggnaderna nu skulle kunna igångsättas medan den andra — särskilt om anslagsbeviljandet skulle fortgå i samma takt som hittills — uppskjutes till en ovisst framtid. Oberoende av vilken gren av kemien som drabbades av detta uppskov skulle konsekvenserna bli synnerligen allvarliga såväl för forskningen som för den högre och lägre kemistutbildningen.

Den *kemiska institutionens* byggnad planerades i slutet av 1800-talet och stod färdig 1904. Redan 1907 års examensstadga (införande av fil. ämbetsexamen) krävde utvidgning och omläggning av undervisning varigenom byggnaden kom att framstå som mindre ändamålsenlig. Kort efteråt ombildades den ena, dittills extra ordinarie kemiprofessuren till ordinarie, varvid institutionen fick delas i två formellt likställda avdelningar. Åren 1912—31 inrymde institutionen dessutom en tredje professur (The Svedbergs), som dock sistnämnda år fick egen institution, sammanbyggd med den äldre.

Särskilt allvarliga te sig förhållandena vid institutionens *organiska avdelning*, som från början beräknats för ett begränsat antal laboranter på högre utbildningsstadium. Numera måste alla studerande passera denna avdelning varvid nybörjare och forskare ofta måste arbeta sida vid sida i samma rum. Lokalerna äro nu också starkt förslitna; gas-, vatten- och avloppsledningar äro bristfälliga och kräva ständiga smärre reparationer.

Kemiska institutionens *organiska avdelning* genomgick år 1946 en genomgripande renovering, och lokalerna ha därigenom bragts i så pass modernt skick, som med hänsyn till byggnadskroppens otidsenliga utformning är möjlig. Avdelningen fyller dock ej nutida krav på ett forskningslaboratorium och är dessutom trångbodd, varför ett starkt behov av de lokaler, som äro avsedda att inrymmas i nybyggnaden, gör sig gällande.

Det *centrala analyslaboratoriet*, som är avsett att biträda samtliga naturvetenskapliga discipliner vid universitetet med lösning och bearbetning av

analytiska problem, kan ej träda i funktion förrän den för detsamma och kemiska institutionen avsedda nybyggnadsdelen kan tagas i bruk. I denna kommer analyslaboratoriet att disponera mera än en tredjedel av golvytan. Analyslaboratoriet, vars inrättande bl. a. varmt förordades av atomkommittén, kommer att få stor betydelse för universitetets verksamhet, och dess tillkomst avvaktas med otålighet av representanter för en rad olika vetenskapsområden. Då lokalbristen förhindrat en organisation av den för analyslaboratoriet avsedda, relativt omfattande personalen, representeras detsamma för närvarande endast av sin föreståndare. Denne har provisoriskt inhysts inom oorganiska avdelningen, varigenom trångboddheten på denna ytterligare skärpts.

Den planerade nybyggnaden för kemiska institutionen och analyslaboratoriet kommer även att rymma de nya *verkstadsutrymmen*, som bli gemensamma för hela kemikomplexet. Då en avsevärd del av nybyggnadernas instrumentella utrustning kommer att tillverkas inom verkstaden är det av vitalt intresse för samtliga institutioner att denna kan tagas i bruk vid en så tidig tidpunkt som möjligt.

Beträffande motiveringen för nybyggnaden för *biokemiska institutionen* hänvisas till tidigare framställning i ärendet och i all synnerhet till den skrivelse av professor A. Tiselius som finnes citerad i 1947 års statsverksproposition (Bil. 29 Kapitalbudgeten s. 3—5). Biokemiska institutionen är för närvarande en institution med en professor, två stipendierade docenter, vetenskapliga och tekniska hjälpkrafter på stat och ett stort antal doktorander och licentiander, men är helt i avsaknad av egna lokaler. Det provisorium, som omtalats i tidigare skrivelser, enligt vilket institutionen till den 30 aug. 1949 får förfoga över vissa utrymmen i fysikalisk-kemiska institutionen, kan ej gärna fortgå efter detta datum. Professuren i fysikalisk kemi skall då nybesättas, och lokalerna i den nuvarande institutionsbyggnaden som beräknats för den fysikaliska kemiens behov 1930 kunna omöjligen nu räcka till både för denna vetenskapsgren, för biokemien och för den omfattande forskningsverksamheten i anknytning till det nya cyklotronlaboratoriet som åtminstone i viss mån måste utnyttja lokaler i fysikalisk-kemiska institutionsbyggnaden.

Då byggnadsprogrammet avser tillbyggnader till en och samma, redan existerande byggnadskropp måste det ekonomiskt sett innebära avsevärda fördelar om arbetet kan utföras kontinuerligt och utan avbrott i den ordning som ur teknisk och organisatorisk synpunkt ställer sig gynnsammast. En dylik uppfattning torde också ha legat till grund för byggnadsstyrelsens framställning i ärendet. Att en dylik anordning har största betydelse för verksamheten vid institutionerna behöver knappast påpekas.

Då i propositionen såsom motiv för att begränsa anslaget till 500 000 kronor åberopas läget på byggnadsmarknaden, tillåter jag mig att ytterligare anföra följande.

För en institution med den utomordentliga vetenskapliga betydelse, varom här är fråga, synes förtursrätt kunna begäras. Alldeles oavsett detta bör emellertid understrykas att anslaget är avsett för en period, som slutar först den 1 juli 1950, alltså om ett och ett halvt år. Huru läget på byggnadsmarknaden kommer att gestalta sig under denna långa tid kan icke nu förutses. Det är emellertid klart att om endast det i propositionen begärda anslaget beviljas av riksdagen, varje möjlighet borttages att under tiden fram till den 1 juli 1950 sätta i gång mer än en del av bygget. Detta innebär att man kommer att förlora möjligheten att utnyttja den ljusning på byggnadsmarknaden, som kan komma att visa sig under tiden fram till den 1 juli 1950.

Utskottet får framhålla, att enligt vad utskottet under hand inhämtat utsikter icke torde föreligga för att i den för år 1949 beräknade byggnadskvoten för universitet, högskolor m. m. bereda utrymme jämväl för ifrågasvarande byggnadsföretag. Med hänsyn härtill torde det icke kunna förväntas att byggnadstillstånd kommer att meddelas tidigare än för arbetenas igångsättande å den biokemiska institutionen i början av år 1950. På grund av anförda omständigheter har utskottet icke funnit skäl föreligga att såsom i motionen I: 21 påyrkats för ändamålet nu bevilja högre anslagsbelopp än vad Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottet, som alltså ansluter sig till Kungl. Maj:ts förslag och avstyrker bifall till nämnda motion, vill emellertid framhålla, att utskottet finner det angeläget att ifrågasvarande byggnadsföretag igångsättes nästa år och att arbetena för såväl den biokemiska som den kemiska institutionen därefter fullföljas utan avbrott, vilket även ur ekonomiska synpunkter torde vara mest rationellt. Skulle lättnader på byggnadsmarknaden under innevarande år uppstå, förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t tager under omprövning huruvida icke berörda byggnadsföretag kunde påbörjas vid en tidigare tidpunkt än den nu beräknade.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 21, till *Nybyggnader för kemiska och biokemiska institutionerna vid universitetet i Uppsala m. m. för budgetåret 1949/50* anvisa ett investeringsanslag av 500 000 kronor.

2:o) **Uppförande av nybyggnader för fysiska institutionen vid universitetet i Lund.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 2, s. 2 och 3), vilket avser anvisande av återstoden av det tidigare beräknade totala medelsbehovet för byggnadsföretaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Uppförande av nybyggnad för fysiska institutionen vid universitetet i Lund* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 100 000 kronor.

3:o) **Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 3, s. 3 och 4), vilket avser en första medelsanvisning till inredning av källare och vindar i olika institutionsbyggnader m. m. i syfte att utvinna nya utrymmen för undervisningen och forskningen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid Lunds universitet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 200 000 kronor.

4:o) **Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 4, s. 4 och 5), vilket avser anvisande av medel till slutförande av huvudlednings- och vägsystemet inom Norrbackaområdet m. m., hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnad för karolinska mediko-kirurgiska institutet* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 583 000 kronor.

5:o) **Uppförande av ett tandläkarinstitut i Malmö.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 5, s. 5 och 6), vilket avser anvisande av medel till täckande av vissa merkostnader för ifrågavarande byggnadsföretag, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Uppförande av ett tandläkarinstitut i Malmö* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 1 250 000 kronor.

6:o) **Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 6—9) hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Utbyggnad av tekniska högskolan i Stockholm* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 500 000 kronor.

7:o) **Nybyggnad för Chalmers tekniska högskola.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 7, s. 9—11), vilket avser anvisande av medel till slutförande av den i nybyggnaden för avdelningen för maskinteknik ingående värme- och kraftcentralen, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Nybyggnader för Chalmers tekniska högskola* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 114 000 kronor.

8:o) **Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 8, s. 11—13), vilket bland annat avser fortsatt medelsanvisning till byggnadsarbetena vid seminarierna i Göteborg, Härnösand, Kristianstad, Linköping och Stockholm, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa byggnadsarbeten vid folkskoleseminarierna* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

9:o) **Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 9, s. 13—15), vilket avser anvisande av medel till gymnastikbyggnad vid seminariet, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Vissa till- och ombyggnadsarbeten vid småskoleseminariet i Strängnäs* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 270 000 kronor.

10:o) **Om- och nybyggnadsarbeten vid vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11, s. 15), vilket avser anvisande av medel till återstoden av den beräknade totalkostnaden för byggnadsföretaget, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Om- och nybyggnadsarbeten vid vårdanstalten för dövstumma med komplicerat lyte* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 345 000 kronor.

Statens utlåningsfonder.

11:o) **Statens lånefond för universitetsstudier.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 12, s. 16), vilket innebär en anslagshöjning med 100 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Statens lånefond för universitetsstudier* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 950 000 kronor.

12:o) **Allmänna studielånefonden.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 13, s. 17 och 18), vilket innebär en anslagshöjning med 1 500 000 kronor, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1949/50 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Uppskjuten fråga.

13:o) Utskottet kommer framdeles att avgiva utlåtande i fråga om Kungl. Maj:ts under punkten 10 Nybyggnad av skolhus för Skytteanska skolan i Tärna framlagda förslag, vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 22 mars 1949.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Johan Bernhard Johansson, Pauli, Sven Larsson, Ohlon, Gustaf Karlsson, Heiding, Gillström, Berling, Johan Eric Ericson, Hesselbom, Bergh och Ivar Persson; samt

från andra kammaren: herrar Svensson i Grönvik, Mårtensson i Uddevalla, Larsson i Stockholm, Wallentheim, Lindholm, Åkerström, Bergstrand, Hoppe, Thapper, Onsjö, Birke och Widén.